

**LKÖ RETİM TÜRKÇE Ö RETİM PROGRAMINDA
5. SINIF A T OKUDU UNU ANLAMA KAZANIMLARININ
BİLSEL BECERİLER YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ ***

Yrd. Doç. Dr. Ömer ÇETİÇ **

ÖZ: Bu çalışmada, Türkçe Ö retim Programında ilkö retim 5. sınıf öğrencileriyle ilgili okuduğunu anlama kazanımlarının taksonomideki bilişsel becerilere dağılımı ve dağılım gereçlerine bakılm, tır. Ayrıca kazanımlar benzer veya aynı amaca hizmet etmeleri bakımından değerlendirilmiştir. Kazanımların dağılım gereçlerine birkaç örnekle açıklanmıştır. Yapılan çalışmanın sonucunda kazanımların bilişsel basamaklarda dengeli bir şekilde yer almadığı, tespit edilmiştir. Kazanımların büyük çoğunluğu alt bilişsel basamaklarda yer almaktadır. Kazanımların üst bilişsel basamaklarda yeteri kadar yer almaması, Türkçe Ö retim Programının, içerdiği kazanımlarla üst becerilerin gelişmesini sağlayacaktır, iddiasıyla çelişmektedir. Kazanımların bilişsel basamaklara dağılımı, ve dağılım gereçlerini belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada bir durum tespitinden ibaret olan betimsel bir nitelik taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kazanım, program, ilkö retim, bilişsel beceri

**The Evaluation of Acquisition of the Fifth Year Students' Reading
and Understanding in Terms of Cognitive Skills in the Primary
Education Turkish Teaching Programme**

ABSTRACT: This study has analyzed the fifth year primary school students' acquisitions of understanding of reading in the distribution of cognitive skills and its reasons at taxonomy in the Turkish Teaching Programme. Besides, the acquisition was evaluated for serving the similar or same purposes. The clarification of the reasons for the distribution of gains has been few examples. At the end of this study, it has been observed that the distributions of the

* Bu çalışmada Uluslararası Türkçenin E itimi ve Ö retimi Sempozyumunda bildiri olarak sunulmuştur. (Doğru Akdeniz Üniversitesi, 27-28 Mart 2008 Gazimagusa'da KKTC)

** Yüzüncü Yıl Üniversitesi. Eğitim Fakültesi. Ortaö retim Sosyal Alanlar Eğitimi. TDE Bölümü. omer041967@yahoo.com

acquisitions in the cognitive stages were not equal. The vast majority of gains are included in lower cognitive stages. The acquisitions not taking place at the upper levels (e.g. synthesis and evaluation) does not overlap with the claims of the Turkish Teaching Programme which asserts to be providing the upper level acquisitions. This study was carried out to identify the distribution of the acquisitions to the cognitive skills and its reasons, is a descriptive study.

Key Words: Acquisition, programme, primary school, cognitive skill

Giri

E itimin, amac,na ula mas, için ö retim programlar, olu turulur ve bu ö retim programlar,na göre hareket edilir. Bu amaçla haz,rlanan Türkçe Ö retimi Program,n,n hedefi, ö rencilere zihinsel geli imlerine uygun olarak *ö anlama, s,ralama, s,n,flama, sorgulama, ili ki kurma, ele tirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma ve de erlendirme gibi zihin-sel becerileri kazand,rmakt,r* (MEB 2005: 15; Çiftçi-Çeçen 2009: 638).ö

İlkö retim formel e itimin temelini olu turuyorsa, ilkö retimin temelini de birinci kademe dedi imiz 165. s,n,flar olu turmaktadır. Çünkü bireye pek çok beceri bu dönemde kazand,r,l,r.

İlkö retimin birinci kademesinde çocuklar okuma-yazma, okudu-unu anlama ve ana dilini do ru kullanma becerileri yan, s,ra duyu sal ve bili sel becerileri de edinirler. Bu bilgi ve beceriler çocu un gelecekteki ö renmelerinin de temelini olu turacaktır. 14.06.1973 tarihli Milli E itim Temel Kanununa göre ilkö retim kurumlar,n,n amaç ve görevleri: Her Türk çocu una iyi bir vatanda olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davran, ve al, kanl,klar kazand,rmak, onlar, millî ahlak anlay, ,na uygun olarak yeti tirmek; onlar, ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünde yeti tirerek hayata ve üst ö renime haz,rlamakt,r. İlkö retimin bu hedeflere ula mas, ise ancak ö retim programlar,yla mümkün olacaktır. Çünkü *öÖ retim program,, ö renci davran, ,nda istenilen de i iklim ya da de i iklimler olu turmak amac,yla ayr,nt,l, olarak yap,lan planlamad,r. Bu anlamda bir ö retim program,, ne amaçlar, dersler ve konular listesidir ne de ö retimin eline verilen ve uymas, istenen bas,l, bir kitapt,r. Ö retim program,, ö rencilerden beklenen ö renmeyi meydana getirebilmek için planlanm, faaliyetlerin tamam, olarak tan,mlanabilir* (Tekin 1991: 8).ö

Bir ba ka tan,ma göre ise ö retim program, *öBelli bir ö retim ba-sama ,ndaki çe itli s,n,f ve derslerde okutulacak konular,, bunlar,n amaçlar,n,, her dersin s,n,flara göre haftada kaç saat okutulaca ,n, ve ö retim metotlar,n,, tekniklerini gösteren k,lavuzdur* (Büyükkaragöz 1997: 1).ö

Özbay (2006)ğ göre ise *Ö retim program,, e itim program,nda gösterilen kazan,mlar,n gerçekleebilmesi için gerekli olan ö retmen, konular, e itim ortamlar,, yöntem, teknik, fizikî imkânlar, ders araçlar,, ölçme ve de erlendirme gibi unsurlar, kapsayan bir bütündür.ö*

İlk ve ortaö retim programlar,n, geli tirme görevi Milli E itim Bakanl, , bünyesinde yer alan Talim ve Terbiye Kuruluna aittir. Bu kurul toplumun ihtiyaçlar,n,, bilim ve teknolojideki ilerlemeleri dikkate alarak belli aral,klarla ö retim programlar, haz,rlam, t,r.

Cumhuriyetten günümüze dek ilkö retimde, taslak niteli inde olanlar,n d, ,nda, belli ba l, be program (2005 program, hariç) uygulamaya konmu tur. Bunlar: 1926, 1936, 1948, 1968 ve 1981 programlar,- d,r. Bugün ilkö retim birinci kademedde uygulanan program 2004-2005 y,l,nda pilot okullarda uygulanan ve 2005-2006 y,l,nda ise tüm okullarda uygulanmaya ba lanan programd,r. E itim alan,ndaki son bilimsel geli -meler ve yakla ,mlar dikkate al,narak olu turulan bu yeni program vas,ta-s,yla metinler aras, dü ünme, ili ki kurma, ele tirme ve de erlendirme gibi becerilerin yan, s,ra ö renci merkezli ö renme ve ö rencilerin bireysel farklılıklar, ön plâna ç,kar,lm, t,r. ö Böylece ö rencilerimizin kendine aktar,lanlar, ezberlemeleri yerine ara t,rarak, inceleyerek, sorgulayarak, sorun çözümlerine, zihinsel, bireysel ve sosyal becerilerini geli tirmelerine a ,rl,k verilmi tir (Güne 2010: 3).ö

Programda, ö rencilere, ön bilgilerini kullanma, görsellerden yararlanma, zihninde canlandırma, kar ,la t,rma yapma, sebep-sonuç ili kisi kurma, s,n,flama, de erlendirme, özetleme gibi çe itli zihinsel becerileri geli tirmeye dönük okudu unu anlama için haz,rlanan kazan,mlar s,ra-lanmaktadır. Ayr,ca metin içi, metin d, , ve metinler aras, anlam kurma ile ilgili kazan,mlar da verilmektedir. Bu kazan,mlar ö rencilerin zihinsel becerilerini geli tirme amac,na yöneliktir.

Ara t,rman,n Amac,: Temel hedeflerin ö retilmesi ve bu hedeflerin kal,c, davran, lar hâline getirilmesi olan e itim ve ö retim ayn, zamanda arzu edilmeyen davran, lar,n de i tirilmesi ve istendik davran, lar dönü türülmesi sürecidir. istendik davran, lar, Milli E itimin genel ve özel amaçlar,n,n hedefledi i davran, lard,r. Davran, larla birlikte bili sel ve duyu sal beceriler de kazandı,r,l,r. İlkö retim birinci kademenin ilk y,llar,nda alt basamaktaki bili sel beceriler kazandı,r,lmaya çal, ,l,rken dört ve be inci s,n,flarda üst bili sel becerilerin kazandı,r,lmaz, hedeflenmektedir.

2005 Türkçe Ö retimi Program,nda (MEB 2005) ilkö retim be inci s,n,flar için ö okudu unu anlamaöyla ilgili 42 kazan,ma yer verilmi tir. Bu kazan,mlar,n, s,n,f düzeyinin yüksek olmas,ndan dolayı, üst bili sel becerilere uygunluk arz etmesi gerekmektedir. Be inci s,n,f ö rencileri

için belirlenen bu kazan,mlar,n üst bili sel basamaklarda yer alması, ilkö retimin ve ilkö retim program,n,n en önemli hedeflerindedir. Böyle bir uygunlu un gerçekleşmesi program için olumlu olacaktır.

Program,n bir amaç, ise *Öğrencilerin öğrenme alanları,ndaki gelişimleriyle bağlantılı, yatay olarak bir yönlü, sonunda, dikey olarak da beceri sınıflarında kazanacaklar, ve hayat boyu kullanacaklar, üst beceriler dediğimiz temel becerileri kazandırmaktır. Türkçe Dersi Öğretim Programı, içerdiği kazanımlarla bu üst becerilerin gelişmesini sağlayacaktır* (MEB 2005: 15; Çiftçi-Çeçen 2009: 638). Bu temel beceriler Bloom taksonomisinde yer alan bili sel becerilerdir.

Bu çalışmanın amacı, beceri sınıfları için programda yer alan kazanımlar,n bili sel becerilere dağılımlar,n belirlemektir. Böylece kazanımlar,n hangi basamaklarda ve ne oranda yer aldığını; kazanımlar,n bili sel becerilere dağılımlar,nda nasıl bir denge gözetildiğini ve kazanımlar alt bili sel basamaklarda mı, yoksa üst bili sel basamaklarda mı, yer almış oldu u tespit edilecektir. Böylece kazanımlar,n basamaklara dağılım, programda iddia edildiği gibi sınıflar seviyesinin yükselmesiyle daha üst bili sel basamaklarda yer alıp almadığını, da ortaya çıkacaktır. Ayrıca kazanımlar,n hangi sebepten dolayı, ilgili basamakta yer aldığı, da izah edilecektir.

Eğer kazanımlar,n bili sel basamaklara dengeli bir şekilde dağılım, tespit edilirse iddia edildiği gibi program bu konuda hedefine ulaşmış olacaktır. Eğer dengeli bir dağılım olmadıkça, ve üst bili sel becerilerde yeterli sayıda kazanım olmadıkça, görülürse bu durum program,n *Öğrencilerin öğrenme alanları,ndaki gelişimleriyle bağlantılı, yatay olarak bir yönlü, sonunda, dikey olarak da beceri sınıflarında kazanacaklar, ve hayat boyu kullanacaklar, üst beceriler dediğimiz temel becerileri kazandırmaktır. Türkçe Dersi Öğretim Programı, içerdiği kazanımlarla bu üst becerilerin gelişmesini sağlayacaktır* (MEB 2005: 15).ö iddiasıyla çelişimi olacaktır.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışmaya materyali ve verilerin analizi yer almaktadır.

Araştırma Modeli

Beceriler sınıflarına ait öyküden anlamaya kazanımlar,n,n bili sel becerilere dağılım, amacıyla hazırlanan bu çalışmaya, tarama (betimleme) deseninde ve nitel araştırma yöntemlerinden belge inceleme (doküman analizi) yöntemiyle yapılmış bir içerik çözümlemesi çalışmasıdır. Çalışmada ilkö retim birinci kademe öğretim programı,ndaki beceriler sınıflarına

ait okudu unu anlama kazan,mlar,n,n bili sel becerilere da ,l,m,na bak,lm, t,r.

Çal, ma Materyali

Çal, ma materyali, ilkö retim birinci kademe Türkçe Ö retim Program,ndaki, be inci s,n,flara ait, okudu unu anlama kazan,mlar,ndan olu maktad,r.

Veri Analizi

Programdaki okudu unu anlama kazan,mlar, iki a amada ele al,n,m, t,r. Birinci a amada kazan,mlar ayn, veya benzer amaca hizmet etmeleri aç,s,ndan tasnif edilmi tir. kinci a amada ise kazan,mlar,n yer ald, , basamaklar belirlenmi ve kazan,mlar,n ilgili basamakta yer al, gerekçesi aç,klanm, t,r.

Bulgular ve Yorum: Ara t,rman,n bu bölümünde, kazan,mlar,n ayn, veya benzer amaçlar aç,s,ndan ele al,nmas,na, kazan,mlar,n bili sel beceri basamaklar,ndaki da ,l,m,na ve da ,l,m gerekçelerine yer verilmi tir. Bu çal, mada say,s, 42 olan öokudu unu anlamaö kazan,mlar,n 39u ayn, veya benzer amaca hizmet etmeleri bak,m,ndan de erlendirme ye tabi tutulmu tur.

Ayn, veya benzer amaca hizmet eden kazan,mlar,n say,s, az,msa namayacak kadar çöktür. Örne in: 5 ve 36. kazan,m olan öOkuduklar,nda ne, nerede, ne zaman, nas,l, niçin ve kim (5N 1K) sorular,na cevap arar.ö ve öHikâye unsurlar,n, belirler.ö kazan,mlar, ayn, amaca hizmet eden kazan,mlard,r. Çünkü hikâye unsurlar,n, buldurmak için sorulan sorular,n tamam, 5n 1k kazan,m,nda da mevcuttur. Hâliyle 5n 1k sorular,n, cevapland,ran bir ö renci ayn, zamanda hikâyenin unsurlar,n, da bulmu olacakt,r.

Fikirler, yarg,lar, cümle ve paragraflar aras,ndaki ba lant, ve geçi i sa layan kazan,mlar da ayn, veya benzer amaca hizmet eden kazan,mlard,r. Bu kazan,mlar 6, 7, 10, 11, 12, 13 ve 34. kazan,mlard,r. Bu kazan,mlar,, özetleyen, sonuç bildiren, z,tl,k ifade eden, örneklendiren, önem belirten, kar ,la t,r,malar yapan, sebep-sonuç bildiren, genel ve özel durumlar, ifade eden, destekleyici ve kendinden önceki ifadeler e izah getiren ifadeler eklinde özetleyebiliriz.

Bir ba ka kazan,m grubu ise 16, 17, 18, 19, 22 ve 37. kazan,mlard,r. Bu kazan,mlar,n ortak noktas,, okunan metnin içeri iyle ilgili olmas,d,r. Konu, ana fikir, yard,mc, fikir ve ana duygu kavramlar,n,n tamam, metnin içeri ini ve metinde anlat,lan, buldurmaya yönelik etkinliklerdir.

20 ve 39. kazan,mlar,n ortak noktas, ise metin-ba l,k ili kisini sorgulamakt,r. öBa l,k ve içerik ili kisini sorgular.ö ve öBa l,ktan hareketle

okuyaca , metnin içeri ini tahmin eder.ö kazan,mlar, aras,nda az da olsa bir benzerlik vard,r. Bu anlamda 20. kazan,m 39. kazan,m, da k,smen kar ,lamaktad,r.

29 ve 30. kazan,m olan öOkudu unu anlamlandırma görsellerden yararlan,r.ö ve öGörsellerden yararlanarak içeri i tahmin eder.ö kazan,mlar, da -farkl, bili sel basamaklarda yer almalar,na ra men- ayn, veya benzer amaca hizmet eden kazan,mlard,r. Her iki hâlde de görsel metnin içeri ini yans,tacak ve metinle uyumlu olacak nitelikte olmal,d,r.

Çiftçi ve Çeçenön (2009), yapm, olduklar, çal, mada 42 kazan,m,ndan 34ünün bili sel beceri basamaklar,na da ,l,m,na bak,lm, t,r. Bu çal, mada ise 42 kazan,m,ndan 39ünün da ,l,m,na bak,lm, t,r. Buna göre kazan,mlar,n basamaklara da ,l,m, a a ,daki tabloda gösterilmi tir.

Basamaklar	Kazan,mlar	Kazan,m Say,s,
Kavrama	1, 3, 5, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 25, 26, 27, 30, 32, 36, 37, 39,	17
Uygulama	4, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 24, 26, 29, 33, 35	12
Analiz	2, 8, 9, 13, 14, 15, 22, 23, 24, 28, 31, 32, 34, 38	14
Sentez	23	1
De erlendirme	2, 4	2
Toplam		46

Tablo Kazan,mlar,n Bili sel Beceri Basamaklar,ndaki Da ,l,m,

Görüldü ü gibi kazan,mlar sadece belli basamaklarda y, ,lm, e- kilde kar ,m,za ç,kmaktad,r. Sentez basama ,nda bir kazan,m; de erlendirme basama ,nda ise iki kazan,m,n yer almas, oldukça dikkat çekicidir. Tasnife tabi tutulan kazan,m say,s, 39 olmas,na ra men toplamda 46 olarak görünmesinin sebebi, baz, kazan,mlar,n farkl, basamaklarda yer almas,d,r.

Çal, mam,zda esas ald, ,m,z kazan,mlar, öokudu unu anlamaya ile ilgili kazan,mlar oldu u için bilgi basama ,na ait kazan,mlar aramam,z anlams,z olacakt,r. Çünkü bilgi basama ,ndaki sorular anlamay, gerektiren sorular de ildir. ö*Bilgi sorular,, çok küçük, basit ve belirli tan,mlar,n adlar,n vs. hat,rlan,lmaz,yla ilgili sorulard,r. Mesela bir ülkenin ba kentinin ad,n, sormak gibi. Anlama sorular,, anlam kurmaya yönelik etkinlikleri gerektiren sorulard,r* (Akyol 1997: 16).ö Nitekim programdaki kazan,mlar,n hiç birisi do rudan bilgi basama ,nda yer almamaktad,r. Sadece 5 ve 36. kazan,mlar bilgi basama ,na yak,n duran kazan,mlard,r. Çünkü olay,n kahraman,n,, olay,n geçti i yeri ve zaman, söylemek için üst bili sel becerilerin kullan,lmaz,na ihtiyaç yoktur. Bunlar metinde rahatlıkla bulunup gösterilecek bilgilerdir. Bu anlam,yla bilgi basama ,na daha yak,nd,rlar. Fakat bu tür sorular,n cevapland,r,lmaz, metnin iyi alg,lan-

mas,n, gerektirir. Metnin bütün olarak alg,lanmas, ise kavrama basama-,ndaki zihinsel becerileri gerektiriyor. Do rudan do ruya bilgi basama-,nda kazan,mlar,n bulunmamas,, program için bir de erdir. Kazan,mlar,n tamam, taksonominin di er be basama ,na dâhil edebilece imiz kazan,mlard,r. Da ,l,m,n ne ekilde oldu u ise ilgili tabloda aç,k bir e-kilde görölmektedir.

A a ,da, programdaki öokudu unu anlamaöyla ilgili 39 kazan,m,n ilgili basamaklarda yer al, gerekçeleri anlat,lm, t,r.

1. Kazan,m: Ön bilgilerini kullanarak okudu unu anlamland,r,r (kavrama). Kavrama basama ,ndaki bu kazan,m,n gerçekte tirilmesi yorumlama, tahmin etme, kar ,la t,rma ve tan,mlama gibi zihinsel i lemleri gerektiriyor.

2. Kazan,m: Metinde verilen ipuçlar,ndan hareketle, kar ,la t, , yeni kelimelerin anlamlar,n, tahmin eder (analiz, de erlendirme). Ö renciler ikinci kazan,m, gerçekte tirmek için inceleme, kar ,la t,rma ve ay,rma gibi zihinsel i lemlere ihtiyaç duyacaklard,r.

3. Kazan,m: Okuduklar,n, zihninde canland,r,r (kavrama). Bu kazan,m, gerçekte tirmek yorumlama, tan,mlama ve tasla ,n, çizme gibi becerileri kullanmay, gerektiriyor.

4. Kazan,m: Okuduklar,nda duygusal ve abart,l, ögeleri belirler ve sorgular (uygulama, de erlendirme). Dördüncü kazan,m için tart, ma, yarg,lama, ispat etme ve karar verme becerilerine ihtiyaç vard,r.

5. Kazan,m: Okuduklar,nda ne, nerede, ne zaman, nas,l, niçin ve kim (5N 1K) sorular,na cevap arar (kavrama). 5. ve 36. kazan,mlar ayn, veya benzer amaca hizmet ettikleri için ikisini bir arada de erlendirmek gerekir. Ö rencilerin bu kazan,mlar, gerçekte tirmeleri için aç,klama ve tan,mlama i lemlerini yerine getirmeleri laz,m.

6. Kazan,m: Farkl, dü ünmeye yönlendiren ifadeleri dikkate alarak okur (uygulama).Ayn, veya benzer amaca hizmet eden 6, 7, 10, 11, 12, 13 ve 34. kazan,mlar,n ortak noktas,, i aret edilen kazan,mlar,n dikkatle okunmas,d,r. Bunu gerçekte tirmek için öncelikle sorgulama i leminin gerçekte tirilmesi gerekir. Sorgulama d, ,nda çözüme, ay,rt etme ve ayd,nlatma becerilerine de ihtiyaç vard,r.

7. Kazan,m: Önem belirten ifadeleri dikkate alarak okur (uygulama). Gerekçe için bkz. 6 numaral, kazan,m.

8. Kazan,m: Okuduklar,nda kar ,la t,rmalar yapar (analiz). Ö rencinin kar ,la t,rma yapabilmesi için kar ,la t,raca , unsurlar, bir birinden ay,rt etmesi gerekir. Bu kazan,m için gerek duyulan zihinsel unsurlar, ay,rt etme, kar ,la t,rma, ay,rma ve incelemidir.

9. Kazan,m: Okuduklar,nda sebep-sonuç ili kileri kurar (analiz). Ö rencilerin sebep-sonuç ili kisi kurabilmesi için olaylar, ve durumlar, iyi analiz etme yeterlili ini kazanmalar, gerekir. Bunun için de kar , -la t,rma, ayd,nlatma ve kavrama becerilerine ihtiyaç duyacaklard,r.

10. Kazan,m: Betimleyen ve tan,mlayan ifadeleri dikkate alarak okur (uygulama). Gerekçe için bkz. 6 numaral, kazan,m.

11. Kazan,m: Genel ve özel durumlar, bildiren ifadeleri dikkate alarak okur. (uygulama). Gerekçe için bkz. 6 numaral, kazan,m.

12. Kazan,m: Destekleyici ve aç,klay,c, ifadeleri dikkate alarak okur (uygulama). Gerekçe için bkz. 6 numaral, kazan,m.

13. Kazan,m: Özetleyen ve sonuç bildiren ifadeleri dikkate alarak okur (uygulama, analiz). Gerekçe için bkz. 6 numaral, kazan,m.

14. Kazan,m: Okuduklar,nda gerçek olanla hayal ürünü olan, ay,rt eder (analiz). Bu kazan,m,n gerçekle tirilmesi için soyut ve somut olgular,n tan,nmas,; ay,rma, kar ,la t,rma ve ayd,nlatma gibi zihinsel i lemlerin kazan,lmas, gerekir.

15. Kazan,m: Okudu u metindeki öznel ve nesnel yarg,lar, ay,rt eder (analiz). Ö rencilerin nesnel yarg,lar,n sabit ve de i mez yarg,lar oldu unu bilmeleri gerekir. Öznel yarg, ile nesnel yarg,lar, ay,rt edebilmesi için bunlar, ayr, ayr, s,n,fland,rmas,, kar ,la t,rmas, ve aç,klamas, gibi becerileri kullanmas, laz,m.

16. Kazan,m: Okuduklar,n,n konusunu belirler (kavrama). 16, 17, 18, 19, 22 ve 37. kazan,m,lar,n ortak noktas,, okunan metnin içeri iyle ilgili olmalar,d,r. Konu, ana fikir, yard,mc, fikir ve ana duygu kavramlar,n,n tamam, metnin içeri ini ve metinde anlat,lan, buldurmaya yöneliktir. Bu kazan,m,lar,n gerçekle tirilebilmesi için yorumlama ve aç,klama gibi zihinsel becerilerin yan,nda tahmin etme, hissetme ve yarg,lama gibi becerilerin de kullan,lmas, gerekir.

17. Kazan,m: Okuduklar,n,n ana fikrini belirler (kavrama). Gerekçe için bkz. 16 numaral, kazan,m.

18. Kazan,m: Okuduklar,nda yard,mc, fikirleri ve destekleyici ayrınt,lar, belirler (kavrama). Gerekçe için bkz. 16 numaral, kazan,m.

19. Kazan,m: Okudu u iirin ana duygusunu belirler (kavrama). Gerekçe için bkz. 16 numaral, kazan,m.

20. Kazan,m: Ba l,k ve içerik ili kisini sorgular (kavrama). 20 ve 39. kazan,m,lar ayn, veya benzer amaçla hizmet eden kazan,m,lar olduklar, için beraber de erlendirmek gerekir. Ö rencilerin bu kazan,m,lar, gerçek-

le tirmeleri yorumlama, tahmin etme, tanımlama, yargılama ve karar verme becerilerini gerektiriyor.

21. Kazan,m: Metindeki anlamsal çelişkileri saptar (kavrama). Bu kazan,m,n gerçeğe tirilmesi için yorumlama ayırt etme ve tanımlama gibi zihinsel beceriler yan, s,ra metin bilgisine de gereksinim vard,r.

22. Kazan,m: Okuduklar,ndan çıkar,mlar yapar (analiz). Gerçeğe için bkz. 16 numaral, kazan,m.

23. Kazan,m: Metinde ortaya konan sorunlar, belirler ve onlara farklı çözümler bulur (analiz, sentez). Sorunlar, bulabilmek için ayırt etme ve inceleme; sorunlara çözüm bulmak için ise kurgulama, düzenleme ve tasarlama gibi becerilere ihtiyaç vard,r.

24. Kazan,m: Metindeki dü üncelerle kendi dü ünceleri aras,ndaki benzerlik ve farklılıklar, belirler (uygulama, analiz). Kazan,m,n basamakta bulunma gerekçesi öğrencilere sorgulama, sınıflandırma, karşılaştırma ve ayırma gibi zihinsel beceriler kazandır,rmakt,r.

25. Kazan,m: Bir etkinliğin veya işinin amaçları, anlatan yönergeleri uygular (kavrama). Öğrencinin kavrama basamağındaki bu kazan,m, gerçeğe tirmesi için yapacağı işin taslağını, zihninde şekillendirmesi gerekir.

26. Kazan,m: Okuduklarıyla ilgili kendi yaşantılarından ve günlük hayattan örnekler verir (kavrama, uygulama). Bu kazan,m,n gerekçesi, öğrencinin öncelikle okuduklarıyla günlük hayatına karşılaştırmaları, daha sonra yorumlama, ayırma, gösterme ve sorgulama becerilerini kullanmasıdır.

27. Kazan,m: Okuduğunu özetler (kavrama). Öğrenci, okuduğunu özetleyebilmek için öncelikle okuduğunu anlamalı, daha sonra yeniden ifade etme yoluyla belli bir taslak dâhilinde yazmalıdır.

28. Kazan,m: Yazarın amacı, belirler (analiz). Analiz basamağındaki bu kazan,m,n gerekçesi, öğrencinin okuduklarından hareketle yazarın yazdığı, nakle edilmiş duyguların, anlamasının sağlanarak. Bunun için inceleme, hissetme ve açıklama becerilerini kullanacaktır.

29. Kazan,m: Okuduğunu anlamlandır,rmada görsellerden yararlanır (uygulama). Öğrencinin resim yardımıyla metne anlam vermesi veya anlamadığını, görsel yardımıyla anlaması için karşılaştırma ve yorumlama becerileri yan, s,ra tamamlama ve tasvir etme becerilerini de kullanması gerekecektir.

30. Kazan,m: Görsellerden yararlanarak içeriğini tahmin eder (kavrama). Gerçeğe için bkz. 29 numaral, kazan,m.

31. Kazan,m: Okuduklar,nda eksik b,rak,lan ve konuyla ilgisi olmayan bilgiyi fark eder (analiz). Analiz basama ,ndaki bu kazan,m,n gerekçesi ö rencilere ili ik kurma, tamamlama, ay,rt etme, s,n,fland,rma ve aç,klama gibi zihinsel i levleri yapt,rmarkt,r.

32. Kazan,m: Okuduklar,ndaki dil, ifade ve bilgi yanl, lar,n, belirler (kavrama, analiz). Bu kazan,m,n gerçekle tirilmesi için inceleme, analiz etme ve ay,rt etme becerilerinin kullan,lmas, gerekir.

33. Kazan,m: Verilen örneklerin konuya uygun olup olmad, ,n, sorgular (uygulama). Bu kazan,m, gerçekle tirmek hem konunun hem de örneklerin öncelikle anla ,lmas,na ba l,d,r. Bunun için ö rencinin sorgulama, kullanma, benzerlik ve z,tl,klar, bulma ve çözme becerilerini kullanmas, gerekecektir.

34. Kazan,m: Metin içerisinde kal,n, renkli, alt, çizili vb. ifadelerin önemli noktalar, vurgulad, ,n, bilerek okur (analiz). Gerekçe için bkz. 6 numaral, kazan,m.

35. Kazan,m: Metnin giri , geli me ve sonuç bölümleri hakk,nda tahminlerde bulunur (uygulama). Çözme, sorgulama, tahminde bulunma ve s,n,fland,rma becerilerini gerektiren bu kazan,m,n gerçekle tirilmesi için ö rencinin, bahsi edilen bölümlerde anlat,m,n farklı,la t, ,n, görmesi gerekir.

36. Kazan,m: Okuduklar,nda ö hikâye unsurlar,ön, belirler (kavrama). Gerekçe için bkz. 5 numaral, kazan,m.

37. Kazan,m: Okumas,n,, metnin içeri ini ve okuma ortam,n, de-erlendirir (kavrama). Gerekçe için bkz. 16 numaral, kazan,m.

38. Kazan,m: Okuduklar,nda geçen varl,klar, ve olaylar, s,n,fland,r,r (analiz). Ö renci birbiriyle irtibatlı, olan varl,klar, ve olaylar, bulu -turur, onlar, bir araya getirir, benzerlik ve farklı,l,klar,na göre gruplara ay,r,r. Bunu yapmak için ay,rt etme ve s,n,fland,rma becerilerini kullanmas, gerekmektedir.

39. Kazan,m: Ba l,ktan hareketle okuyaca , metnin içeri ini tahmin eder (kavrama). Gerekçe için bkz. 20 numaral, kazan,m.

Programda, ö kudu unu anlamaö kazan,m,lar,n,n say,s, 42'dir. Bu 42 kazan,m,n 39'u de erlendirmeye al,nm, t,r. Geriye kalan 3'ü ise du-yu sal alanda yer ald, , için de erlendirmeye al,nmam, t,r. Bunlar: ö Okuma öncesi, okuma s,ras, ve sonras,nda metinle ilgili sorular, cevapland,r,r.ö; ö Okuduklar,n, ba kalar,yla payla ,r.ö; ö Okudu u metnin yazar, hakk,nda bilgi edinir.ö kazan,m,lar,d,r.

Kazan,m,lar,n ilgili basamakta yer al, gerekçesine aç,kl,k getirmek için a a ,da birkaç örnek etkinli e yer verilmi tir.

1. Örnek

1. Kazan,m: Ön bilgilerini kullanarak okudu unu anlamlandı,r,r.

Basamak: Kazan,m kavrama basama ,nda yer almaktadır. Bu kazan,m,n gerçekte tirilmesi yorumlama, tahmin etme, kar ,la t,rma ve tan,mlama gibi zihinsel i lemleri gerektiriyor.

Be inci s,n,f Türkçe ders kitab,ndan al,nan a a ,daki iirde öbu gün sokaklar güzelö denmi ama sokaklar, güzelle tiren eyin ne oldu u aç,k bir ekilde belirtilmemi tir. Çocuklardan, a a ,daki seçeneklerden hareketle, bu dizeden ne anlad,klar, soruldu unda onlar öçocuklar güzel, elimizden tutan her el, yar,n,n büyükleri ve bayraklarö kelime ve kelime gruplar,ndan hareketle (d) ,kk,n, yani sokaklar,n, çocuklarla enlendi i için güzel oldu unu söyleyecekler. Çocuklar, okuduklar,n, belki de daha önce ya ad,klar, bir bayram sabah,yla kar ,la t,racaklar. iirdeki anahtar kelimeleri yorumlayacaklar ve okuduklar,yla ya ad,klar, aras,nda ba kurmaya çal,acaklar. Bu i lemler neticesinde do ru cevap, bulabileceklerdir.

- Herkes evinin önünü temizlemi .
- Kimse soka a çöp atm,yor.
- Temizlikçiler i lerini iyi yapm, lar.
- Sokaklar çocuklarla enlenmi .

Bugün bir ba ka ayd,nl,k yeryüzü,
Bir ba ka a açlar,n, evlerin yüzü,
Bugün çocuklar güzel,
Bugün sokaklar güzel...
Elimizden tutan her el
Daha sa lam,
Daha mavi gökyüzü;
Bayraklar daha yak,n.
Bak,n: Geçiyor yar,n,n büyükleri;
ark,lar, tutuyor gökleri.

2. Örnek

15. Kazan,m: Okudu u metindeki öznel ve nesnel yarg,lar, ay,rt eder.

Basamak: Kazan,m analiz basama ,nda yer almaktadır. Çünkü ö -rencilerin, nesnel yarg,lar,n sabit ve de i mez yarg,lar oldu unu bilmeleri gerekir. Öznel yarg, ile nesnel yarg,lar, ay,rt edebilmesi için bunlar, ayr, ayr, s,n,fland,rma ve kar ,la t,rma gibi becerileri kullanmas, gerekir.

E er a a ,daki paragrafta öznel yarg,y, bulmalar, istenirse ö rencinin yapaca , ey ifadeleri öznel ve nesnel olarak s,n,fland,rnak ve kar ,la t,rnak olacak. Ard,ndan da öznel yarg,y, belirleyecektir. Bunu yapabilmesi için konu hakk,nda elbette ön bilgilere sahip olmas, gerekecektir.

(I)Eyüp semtinde oturan bir s,n,f arkada ,m birkaç defa yan,ma gelip benden para istedi. (II)öBence insanlar bu kadar kolay para kazanmamal,ö diye dü ündüm. (III) Güçlü ve sa l,kl, birisiydi. (IV)Yan,mda kendisine i verdim. Çal, arak para kazanmaya ba lad,.

3. Örnek

29. Kazan,m: Okudu unu anlamlandır,mada görsellerden yararlan,r.

Basamak: Kazan,m uygulama basama ,nda yer almaktad,r. Çünkü ö rencinin resim yard,m,yla metne anlam vermesi veya anlamad ,n, görsel yard,m,yla anlamas, için yorumlama becerisi yan, s,ra tasvir etme becerisini de kullanmas, gerekecektir.

Be inci s,n,f Türkçe ders kitab,nda K, Mevsimi adl, metinde, k, mevsiminin çocuklar için zevkli yanlar,n,n oldu u söylenmi ama bu zevkli yanlar,n neler oldu u anlat,lmam, . Çocuklardan, resme bakarak ö k, *mevsiminin çocuklar için zevkli olan yanlar,ön,, anlatmalar, istendi-* inde çocuklar,n verecekleri cevap ö kardan adam yapmak ve k,zakla kaymakö olacakt,r.

Görüldü ü gibi kazan,m,lar,n tamam,, zihinsel becerileri aktif hâle getirmek için bu ekilde etkinlik haline getirilebilir.

Sonuç ve Öneriler: Bu bölümde, ara t,rmada ula ,lan sonuçlar ve bu sonuçlar do rultusunda yap,lan öneriler yer almaktadır.

Sonuçlar: Ara t,rmada u sonuçlara ula ,lm, t,r:

Bulgularda görüldü ü gibi ayn, veya benzer amaca hizmet eden kazan,mlar,n say,s, pek fazlad,r. Ayn,l,k ve benzerlik en çok fikirler, yarg,lar, cümle ve paragraflar aras,ndaki ba lant, ve geçi i sa layan kazan,mlarda görülmektedir. Bunlar: 6, 7, 10, 11, 12, 13 ve 34. kazan,mlard,r.

Ayn, veya benzer amaca hizmet eden bir ba ka kazan,m grubu ise özetleyen, sonuç bildiren, z,tl,k ifade eden, örneklendiren, önem belirten, kar ,la t,rmalar yapan, sebep-sonuç bildiren, genel ve özel durumlar, ifade eden, destekleyici ve kendinden önceki ifadelere izah getiren kazan,mlard,r. Bunlar da 16, 17, 18, 19, 22 ve 37. kazan,mlard,r.

Kazan,mlar,n bili sel basamaklara da ,l,m,na bakt, ,m,zda kazan,mlar,n kavrama, uygulama ve analiz basamaklar,nda y, ,lma gösterdini görüyoruz. Kazan,mlar,n ço unlukla analiz sentez ve de erlendirme basamaklar,nda yer almalar, gerekirken bu basamaklarda sadece 17 kazan,m bulunmaktadır. Bunun 14ü analiz; 2ösi sentez, 1ö ise de erlendirme basamaklar,nda yer almaktadır. Üst bili sel basamaklardan sadece analiz basama ,nda yeterli say,da kazan,m mevcuttur. Sentez ve de erlendirme basamaklar,nda sadece 3 kazan,m,n olmas, olumsuz bir durum olmaktadır.

De erlendirmeye al,nan 39 kazan,mdan hiç biri bilgi basama ,nda yer almamaktadır. Bunun nedeni ise bilgi basama ,n,n önlanmadan çok hat,rlamay, gerektiren bir beceri olmas,ndandır (Çiftçi: 2007).ö

Çal, mada elde etti imiz bulgulara dayanarak programda, iddia edildi i gibi üst bili sel becerilere yeterince yer verilmedi ini söyleyebiliriz. Üst bili sel basamaklarda yeterince kazan,m,n olmay, , program,n iddias,yla çeli mektedir.

E itsel davran, lar,n s,n,fland,r,lmas, olan Bloom taksonomisine göre haz,rlanan kazan,mlar,n, ö rencilerin zihinsel becerilerinin geli tirilmesine katkı, inkâr edilemez. Çocuklar,n zihinsel geli imlerini alt düzeyden üst düzeylere ç,karmay, hedefleyen okullarda taksonomi, bilgiyi art,rmada bir k,lavuz görevini görmektedir. Çünkü daha yüksek seviyede bili sel dü ünçe geli tirmek ve çocuklar,n dil becerilerini ilerletmeye yard,mc, olmak için bili sel alan,n kullan,lmas, gerekir.

Türkçe Ö retim Program,, dayand, , temel yakla ,mlar arac,l, ,yla, bilgiyi ara t,ran, onu kullanmas,n, bilen, sahip oldu u ö renme biçimini verimli bir ekilde kullanan, ö rendi i yeni bilgilerle eski bilgilerini bir

araya getirip onlardan hareketle yeni bilgilere ulaşabilen bireyler yeti-
tirmeyi amaçlamaktadır. O halde eğitim bilgi edinme süreci mi yoksa bilgiye
ulaşmayı, öğretmenin bir süreç mi? Eğitim süreci bilgi edindirme süreci olarak
değerlendirirsek öğretmenin kafasından, da bilgilerle öğretmenin doldurmak
zorundadır. Eğitim bilgiye ulaşma süreci olarak kabul edersek o zaman bilgi-
yi yapılandırmayı, öğretmek zorundayız. 2005 Öğretim Programından önce
eğitim, bilgi edindirme süreciydi ve bu bir kutu olarak kabul edilen öğre-
ncinin kafasından, öğretmenin tarafından doldurulmaktaydı. 2005 Öğretim Progra-
mında yeni yaklaşımlar denendi ve uygulandı, görüyoruz. Bu
yaklaşımlara göre merkezde olan sadece öğrencidir. Burada öğrencilerin
bireysel farklılıkları, dikkate alınarak eleştirel becerinin kazandırılmasına
çalışılmaktadır. Öğrencilere temel becerilerin kazandırılması, ilköğretim
ile ilköğretim programının amacı, ortaktır. Her ikisinin de
amacı, kazandırılmaları, temel beceriler yardımıyla öğrencileri gelecekte
eğitim ve öğretimin daha üst düzeydeki kademelerine hazırlamaktır. Bu-
nu sağlayacak temel beceriler ise Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kul-
lanma, eleştirel düşünme, yaratıcılık, düşünme, iletişim, problem çözme,
araştırma, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik, karar verme, kişisel
ve sosyal değerlere önem verme (MEB 2005) olarak sıralanmaktadır.
Bütün bunların gerçekleştirilmesi için Bloom taksonomisinden yararlanıl-
ır. Çünkü taksonomi, bilgileri yeniden yapılandırmayı, ön bilgilerle ili-
kilendirmeyi, analiz, sentez ve değerlendirilmede bulunmayı sağlar.

Öğrenciler, öğretmenlerinin bilgilerinin tamamını, eksiksiz ala-
mayacaklar, için bilgiyi zihinlerinde yapılandırmak zorundadırlar. Bu
yüzden öğrenci, kendi öğrenmelerini gerçekleştirirken ve yeni bilgilere ula-
şan kişi olmalıdır. Bilgilerin yapılandırılması, ise üst düşünme becerileri-
nin kazandırılması, ile mümkündür.

Öneriler: Araştırma sonuçları, doğrultusunda şu öneriler geti-
rilebilir:

Beceri sınavına ait, öyküden anlamayı kazanmaları, öğrenci se-
viyesine uygunluğuna dikkat edilmelidir. Kazanmaları, öğrencilerin üst
bilişsel becerilerini harekete geçirecek nitelikte olması, sağlanmalıdır. Bu
yüzden programda üst bilişsel becerilere daha fazla yer verilebilirdi. Bu
eksiklik mutlaka giderilmelidir.

Öğrencilerin, ön bilgilerini yeni öğrendikleri bilgilere transfer ederek
bilişsel ve duyuşsal bilgi ve becerilerini üst bir noktaya taşımaları, sağ-
lanmalıdır.

Kazanmaları, gerçekleştirilmek istenen amaçlar doğrultusunda ha-
zırlanmalıdır. Alt bilişsel basamaklarda yer alan kazanmaları, öğretmenin
tarafından öğrenirken soruların zorluk derecesi artırılmalıdır. Bu kaza-
nmaları, ders kitaplarında etkinlik haline getirilirken aynı şekilde etkinlik-

lerin zorluk derecesi yüksek tutulmalı,d,r. Türkçe derslerinde ö renci, bilgiyi, verilen etkinlikler yard,m,yla yapıland,rılmaya çal, t, , için Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikler, kazan,mıların edindirmek istedi i bilgi ve becerileri geli tirmeye yönelik olmalı,d,r. Etkinlikler, zihinsel becerileri geli tirmeye yardımcı olacak şekilde hazırlanmalı,d,r.

Bilgi ve kavrama basamakları, ilkö retimin ilk sınıflarında verildiğinden dolayı, beşinci sınıflar için üst becerilere daha fazla yer verilebilir.

Sonuç olarak, eğitimde yeni yaklaşımlarla ülkemizin geleceğine yön verecek düğünen, araştıran, anlayan, sorgulayan, sorun çözen, dil, zihinsel ve sosyal yönden gelişmiş bireyler yetiştirme amaçlanmıştır,t,r. Bu amaca ulaşmada başta öğrenci ve öğretmen olmak üzere tüm eğitimciler, yöneticiler ve velilere önemli görevler düşmektedir.

KAYNAKÇA

- AKYOL, Hayati (1997), "Okuma Metinlerindeki Soruların Sınıflandırılması, *Eğitim ve Bilim*, 21, (105), s. 10-17.
- ARSLAN, Mehmet (2000), "Cumhuriyet Dönemi İlkö retim Programları ve Belli Başlı Özellikleri", *MEB Dergisi*, S. 146.
- BÜYÜKKARAGÖZ, Savaş (1997), *Program Geliştirme*, Öz Eğitim Yayınları, Konya.
- ÇETİÇ, Ömer (2007) "İlkö retim 5. Sınıflı Öğrencilerinin Türkçe Öğretim Programında Belirtilen Okuduğunu Anlamaya İlgili Kazanımlara Ulaşma Düzeyinin Belirlenmesi", (Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- ÇETİÇ, Ömer-Temizyürek, Fahri (2009), "İlkö retim 5. Sınıflı Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama Becerilerinin Ölçülmesi", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 5, S. 9, s. 109-128
- ERDEN, Münire (1999), *Eğitim ve Öğrenme*, PegemA, Ankara.
- ERTÜRK, Selahattin (1994), *Eğitimde Program Geliştirme*, Meteksan Yayınevi, Ankara.
- FİLİZ, Sevil Büyükalın (2004), *Soru Sorma Sanatı*, Asil Yayınları, Ankara.
- GÖÇER, Ali (2008), *Etkinlik Temelli İlköğretim ve Yazma Öğretimi*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- GÜNEŞ, Firdevs (2010), "Eğitimde Yapılandırılmış Yaklaşımla Gelen Yenilikler", *Eğitim Bakışı*, S. 16.
- KÜÇÜKAHMET, Leyla (2003), *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, Nobel Yayınları, Ankara.
- MEB (2005), *İlkö retim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kurulması (1-5) Tasarım*, Devlet Kitapları, Genel Müdürlüğü, Ankara.

ÖZBAY, Murat (2002), *Ölköretim Okullar, Türkçe Ders Kitaplarındaki Anlama Sorularının Öğrencilerin Dilin Kullanma Becerilerine Katkıları*, *Türk Dili*, (Dil Bayramı, 70. Yıl) (609) s. 5366546.

ÖZBAY, Murat (2006), *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri I*, Öncü Kitap, Ankara.

ÖZBAY, Murat (2006), *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II*, Öncü Kitap, Ankara.

ÖZCELİK, Durmuş Ali (1987), *Eğitim Programları ve Genel Öğretim Yöntemi*, ÖSYM Eğitim Yayınları, Ankara.

TDK (2005), *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

TEKİN, Halil (1991), *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, Yargı Yayınları, Ankara.